

Norge og det nye Europa

Taler

Johan Jørgen Holst

Dato

25 september 1990

Sted

Nobelinstituttet

Omstendigheter

Tale ved møte arrangert av Europabevegelsen i Oslo og Akershus

- 1 Europa er i endring, dramatisk endring. Vi har det siste året vært vitner til et historisk drama, til et fortettet hendelsesforløp som med et slag endret virkeligheten som omgir oss. De fleste av oss er fremdeles i ferd med å orientere oss i den nye virkeligheten, få oversikt og innsikt, forstå hva endringene betyr, spesielt for oss.

- Europas deling går nå over i historien. Den kalde krigen blir også en del av historien, om enn den nære historie. Fram vokser et nytt fellesskap, et mangfoldets og samhörighetens Europa. Det er de færreste som tror at dette fellesskapet vil svekke eller margstjele nasjonene. Tvert om rundt om i Europa ser man på det nye store europeiske fellesskapet som en forutsetning for at nasjonene kan blomstre, mangfoldet styrkes og utdypes. Noe av troen på Europa er i ferd med å komme tilbake. Den ble gjenopplivet ved Brandenburger Tor og på Venceslas-plassen, ved konferansebordene i Warszawa og Budapest.
- 15 De pessimistiske undergangstoner var blitt erstattet av en optimistisk lovsang til frihet og fellesskap. Noe av inspirasjonen fra Jean Monnets dager tonet fram i Sentral Europa. Den vakte gjenklang i hele Europa.

- Senere har hverdagen meldt seg. Den er fylt med utfordringer som gjelder økonomisk omlegging, miljøopprydding, institusjonsutbygging, nedrustning og tillitskapende tiltak. Det nye Europa er under forming og oppbygging. Hva gjelder det? Hva dreier det seg om? Hva betyr det for oss? For å kunne svare på slike spørsmål må vi ut av skyttergraver, fjerne skylapper, kvitte oss med gårdsdagens forestillinger. Det gjelder både Nei-folk og Ja-folk fra 1972. Den striden de utkjempet tilhører også historien. Den kan ikke gjenopplives. For verden er en annen, helt annen enn den vi forholdt oss til for atten år siden.

30 Når vi skal forsøke å overskue den nye virkelighet må vi ikke bare ha åpne sinn,
vi må også ikke oss en viss ydmykhet, ydmykhet overfor det vi ikke vet, overfor
usikkerhetene. Men vi kan ikke vente til vi blir sikre før vi legger ut på vår
utenrikspolitiske reise. Gjør vi det, vil toget gå fra oss. Framtiden er innhyllet i
usikkerhet nettopp fordi vi er gått inn i en oppbruddstid, befinner oss i
35 overganger fra den gamle orden til den nye. Vi må evne å forholde oss til
usikkerhet, gardere oss mot den, men også utnytte den til å fremme våre
interesser.

Ikke alt er like usikkert. Det er høyst sannsynlig EF vil være den politiske motor i
den europeiske utvikling, samlingspunktet i den nye orden. Statene i Sentral
40 Europa ønsker å knytte seg nærmest mulig til EF, helst som medlemmer. EFTA-
statene søker en omfattende samarbeidsavtale med EF for å danne et europeisk
økonomisk samarbeidsområde. Sovjetunionen ønsker en bredest mulig
samarbeidsordning med EF. USA søker å samordne sin Europa-politikk med
EFs. Spørsmålet er reist om EF bør innta et permanent sete i Sikkerhetsrådet i
45 FN, osv.

EF selv er inne i en omformingsperiode. Opprettelsen av det indre marked vil
fjerne grensene for økonomisk samkvem. Samtidig fremmes planer om
økonomisk, monetær og politisk union. Union har ikke den samme negative
50 historiske klang i Europa som i Norge. Der er det uttrykk for samling og
felleskap, snarere enn fjernstyring og ufrihet. Det gjør seg gjeldende ulike
forestillinger i EF om hva en union innebærer og hvordan den kan
virkeliggjøres. I EF landene er det liksom i Norden ulike syn på hvordan
samfunnsutviklingen bør forløpe, på hvilke målsettinger og prioriteringer som
55 bør være styrende for politikken. Tendensene brytes og veksler slik de etter
forutsetningene skal gjøre i åpne, demokratiske samfunn. Samtidig er det i ferd
med å sprengte seg fram krav om en sterkere sosial dimensjon på fellesskapsnivå.
Det må utvikles balanse mellom den økonomiske, politiske og sosiale
integrasjon. Institusjonene bygges opp og i Europaparlamentet er man opptatt
60 av det såkalte "demokratiske underskudd", eller parlamentets manglende
kontroll med beslutninger i Kommisjonen og Ministerrådet. Det er ikke mulig å
si med sikkerhet hvordan balansen i EFs utvikling til enhver tid kommer til å
tegne seg, det vil dreie seg om en stadig utvikling som bestemmes av samspillet
mellom medlemslandene. Men en ting synes relativt klart og det er at
65 Fellesskapet vil finne det svært vanskelig å gi utenforstående land adgang til
beslutningsprosessene i EF. Særlig Parlamentet vil vokte på dette fordi det er i

ferd med å utvide og utvikle sin egen rolle, med å sikre sin adgang til beslutningene i EF.

70

Det er viktig å ha et overordnet syn på utviklingen, på de store trekk i bildet snarere enn de mange detaljer som man kan gå seg vill i; detaljer som nok er viktige for gjennomføringen av politikken, men som tross alt hører til utenrikspolitikkenes håndverk. Jeg er mer opptatt av blikket for sammenhengene i stort, av overordnede målsettinger og visjoner i utenrikspolitikken, av de perspektiver som skal lede håndverket. Hva er det som beveger utviklingen i stort?

75

Vi står overfor den kjensgjerningen, tror jeg, at den territoriale stat er i ferd med å utspille sin rolle i Europas historie. Den er innhentet av utviklingen, av en utvikling som preges av transnasjonale krefter som krever overnasjonale løsninger. Den territoriale staten avkrefte, marginaliseres av de store krefter i utviklingen. Økonomien har for lengst sprengt seg gjennom murene rundt den territoriale stat, staten som strekker seg til grensene mot andre stater.

80

Produksjonen er blitt internasjonal. Det samme gjelder distribusjonen, bankene og de andre finansinstitusjonene. Samtidig strømmer miljøforurensingene på tvers av landegrensene. Ingen stat kan løse miljøproblemene innenfor egne grenser. Massemediene har gjort oss til innbyggere i en global landsby. Menneskerettigheter er ikke lenger kun et konstitusjonelt anliggende i de enkelte stater. I Europa er det blitt et europeisk anliggende. Teknologien vil i stor grad forme våre omgivelser, men heller ikke den lar seg innhegne av statene. Den virker på tvers av grensene mellom dem.

85

90

Ingen stat kan i dag gi virkelig beskyttelse til sine borgere mot fysisk angrep fra andre stater. Kjernevåpnene, rakettenes og bombeflyene har blåst taket av de territoriale statene. Sikkerhet er bare oppnåelig om statene samarbeider om det, søker den i fellesskap snarere enn på bekostning av hverandre. Den territoriale stat har i stor grad mistet sin reelle suverenitet. Fellesskapsordninger er midler til å gjenvinne den, erstatte formell med reell suverenitet, skapa en ny balanse mellom våre politiske institusjoner og styringsmuligheter på den ene siden og de krefter som former samfunnsutviklingen på den andre. Således er EF-samarbeidet på parti med historien, i pakt med utviklingens krav, et svar på den faktiske gjensidige avhengighet som binder landene i Europa sammen i et skjebnefellesskap.

95

100

105

Men utfordringene favner også videre enn dette. Det nye Europa stanser ikke ved Tysklands østgrense. Den aktuelle politiske oppgave er å bygge et Europa som ikke er splittet av blokkdannelser, et Europa i indre balanse og med
110 muligheter til å absorbere og omforme de spenninger og brytninger som gjør seg gjeldende særlig i Sovjetunionen og Øst-Europa.

Igjen er det nødvendig å anlegge et overordnet syn. Hvilke hovedutfordringer står vi overfor i denne sammenheng? For det første må det skapes en ramme
115 som gjør det mulig å innlemme et samlet Tyskland som likeverdig medspiller i framtidens Europa. Jeg legger vekt på likeverdighet fordi enhver form for særstilling eller diskriminering meget lett vil danne grobunn for opprør mot systemet, mot den orden som forhindrer likeverdighet. Samtidig må resten av Europa gis forsikringer mot tysk dominans og enegang. I denne forbindelse er
120 Tysklands forankring i EF og utdypningen av EF-samarbeidet en sikkerhetsforanstaltning for Europa som helhet. Et samlet Tyskland vil få økt tyngde i EF, men det vil slik spillereglene og realitetene nå engang er ikke være ensbetydende med dominans.

125 Tysklands rolle er ikke begrenset til EF. Det vil ha en sentral rolle i utviklingen av Sentral Europa. Landene i dette området trenger tysk kapital og kunnskap for sin utvikling, men de vil helst trekke veksler på disse innenfor en bredere ramme som den EF representerer for således å motvirke tendenser til og frykt for dominans. Det er en interesse som forener landene i Sentral Europa og Vest
130 Europa. Demokratiet er i dag trygt forankret i Forbundsrepublikken. Det er også denne omstendighet og vitaliteten i tysk kultur som bidrar til tiltrekningen på Sentral Europa.

Den andre hovedoppgaven er å trekke Russland inn i det nye Europa. Russland
135 kan ikke holdes utenfor. Dersom man forsøker å holde det utenfor, vil det hjemseke Europa, oppleves som en trussel. Russland er den største staten i Europa. Den er ikke økonomisk så mektig som andre stater i vår verdensdel, men den besitter en militær makt som ikke har sitt motstykke i Europa. Russland er kjernen i Sovjetunionen. Unionen vakler i dag. Kanskje går det mot
140 en oppløsning, kanskje lykkes Gorbatsjov i å omforme unionen til en slags konføderasjon, til et fellesskap av selvstendige republikker som vil inngå i det nye Europa. Usikkerhetene er store, og løsningene må først og fremst finnes i samspill mellom republikkene og sentralmyndighetene i Moskva.

Den tredje hovedoppgaven gjelder kjernevåpnene. Den store opphopningen av slike våpen var et resultat av den kalde krigen og måten konfrontasjonen ble forseglet i Europa. I dag trekkes Sovjetunionens styrker ut av Øst-Europa. Amerikanerne er i ferd med å bygge ned sitt militære nærvær i Vest-Europa. Det politiske livet i Europa vil i framtiden ikke være så dominert av militære interesser og problemstillinger som tidligere. Følelsen av overhengende fare er borte. Selvsagt kan den gjenoppstå. Derfor legges det vekt på å avtalefeste og kontrollere nedbyggingen av de militære styrker i Europa, gi de gjenværende styrkene en utforming som ikke oppleves som truende, skape en størst mulig grad av stabilitet. Den tilfeldige nedbygging som skapes av budsjettnedskjæringer, vil ikke kunne gi slik sikring mot ustabilitet. Nedrustningen må formes og styres.

Det store antallet kjernevåpen som var utplassert i Sentral Europa bør fjernes i takt med avviklingen av konfrontasjonen. Det er viktig at de sovjetiske våpen ikke bare trekkes tilbake til sovjetisk område hvorfra de fortsatt kan true andre europeiske land, men at de ødelegges under oppsyn. Det samme gjelder de såkalte taktiske kjernevåpen på vestlig side. Det er ikke usannsynlig at samtlige ikke-strategiske kjernevåpen blir fjernet fra det europeiske kontinent. Frankrike, England og Russland vil forbli kjernevåpenstater med strategiske atomvåpen. Hvorvidt de vil kunne skape et stabilt regime rundt kjernevåpnene sammen med USA, vil i stor grad avhenge av om de europeiske kjernevåpenmaktene trekker veksler på sin kjernevåpenstatus i utviklingen av det nye Europa. Dersom de skulle gjøre det, kunne det skape motstand i Tyskland som kunne oppleve sin ikke-kjernevåpen status som diskriminerende. Videre spredning av kjernevåpen i Europa kunne sprengne den politiske orden i Europa. Også i dette perspektiver blir EFs videre utvikling som politisk fellesskap av betydning.

Den fjerde hovedutfordring gjelder demokratiets framtid i Europa.

Demokratiet som styreform har røtter først og fremst i den europeiske sivilisasjon. Skulle det forvitte eller forsvinne her, ville dets framtid være mørk i verden forøvrig. I dag er demokratiet på frammarsj. Det er drømmen og kravet til folkene i Øst-Europa. De ser tilknytning til EF som en sikkerhetsforanstaltning for sitt eget demokrati. På samme måten som venstresiden i Spania og Portugal gjorde det etter at de fascistiske regimene ble fjernet på den iberiske halvøy. Forestillingen om et demokratisk fellesskap av åpne samfunn er i seg selv en inspirasjon for den tunge omstilling som de østeuropeiske landene må gjennomgå. Forestillingene er enkle men viktige. De

185 bygger på det syn at ingen har alle svar. Det finnes heller ingen ideologi hvorav alle svarene kan utledes. Det må være mulig å skifte kurs og regjering. Det må foreligge institusjonelle ordninger som gjør dette mulig og normalt. Videre bygger demokratiet på respekt for enkeltmenneskets verdighet, på rettsstaten og det sivile samfunn.

190

Den femte utfordring er utformingen av samarbeidet og samvirket mellom det nye Europa og USA. USA vil fortsatt trenge som sikkerhetspolitisk garantist, som en motvekt mot Russland og mot eventuelle fremtidige hegemonibestrebelse fra andre stater eller grupper av stater i Europa. Men det militære nærværet vil bli mindre og den amerikanske ledelse av Europa vil måtte erstattes av et mer likeverdig samvirke. Det er sannsynlig at EF blir hovedstøtten i samvirket fra europeisk side. President Kennedys ønske om et to-søyle system som knytter Nord-Amerika sammen med Europa kan bli til virkelighet i nittiårene. Dette innebærer et endret NATO, men det er sannsynlig at NATO vil bestå i betydelig tid framover som en ramme omkring det amerikanske engasjement i Europas sikkerhet, som et samordningsorgan for forhandlinger om rustningskontroll, og som en sikkerhetsforanstaltning mot at nye trusler skal melde seg. Tidspresset vil ikke være like stort som før. Beredskapet kan reduseres. Den militære vektlegging i forbindelsene svekkes. Faren består i at økonomiske konkurranseforhold og motsetninger såvel som bredere interessekonflikter andre steder i verden kan tære på det sikkerhetspolitiske samarbeidet mellom Europa og De forente stater.

Endelig vil vi måtte vurdere utfordringen fra konflikter utenfor Europa. Gulf-krisen har aktualisert temaet, men er nok for spesiell til at vi kan trekke almen gyldige slutninger på grunnlag av erfaringene. Når det gjelder villigheten til å engasjere seg militært utenfor Europa, vil dette nok forbli et spørsmål hvor Storbritannia og Frankrike står i særstilling. Tyskland blir nøkkellandet når det gjelder EFs eventuelle politikk på dette området. Det er sterke krefter i Tyskland som ikke ønsker noen Weltpolitik og som vil legge føringer som er lik de norske, nemlig at militært engasjement utenfor Europa normalt må begrenses til deltakelse i FNs operasjoner. Her kan det nok bli dragkamp men i flertallet av de europeiske land vil dette være et standpunkt med bred appell.

220 Spørsmålet reiser seg så om mulighetene for et forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeide mellom EF-statene. Dette vil utvilsomt tvinge seg fram i takt med utbyggingen av samarbeidet. Integrasjonen ville komme i ubalanse om dette

saksområdet holdes utenfor. Det kan bli mindre kontroversielt ettersom et slikt samarbeide ikke lenger vil sees som et ledd i stillingskrigen mellom Øst og Vest, men som en slags felles forsikringsordning i forhold til en uvisst framtid og som et element i oppbyggingen av et kollektivt sikkerhetssystem i Europa. En slik innretning kunne virke samlende på Europa mens en lansering av opplegg for felles innsats utenfor Europa på forpliktende grunnlag kunne virke splittende.

Konferansen om sikkerhet og samarbeide i Europa, KSSE, er den all-europeiske ramme som vil favne konstruksjonen av det nye Europa. EF og NATO vil være viktige bjelker i KSSE systemet, delta i utformingen av dette systemet og bli påvirket og delvis formet av dette. Det blir et spørsmål om samspill og spenning. KSSE vil være en viktig arena for de nye demokratiene i Sentral Europa og Øst Europa, en ramme for utviklingen av nye roller og posisjoner. Det vil være en ramme for innlemmelse av Russland og andre republikker fra Sovjetunionen i en europeisk orden. Det omfatter USA og Canada som likeverdige medlemmer. Det kan utgjøre kjernen i eventuelle forsøk på å bygge opp en kollektiv sikkerhetsordning i Europa. De tillit- og sikkerhetskapende tiltak som det allerede er oppnådd enighet om og som fungerer i Europa er elementer i en slik oppbygging og vil bli videre utviklet og utvidet i de løpende forhandlinger. Det samme gjelder avtalen om konvensjonelle styrke-reduksjoner som nå er rundt hjørnet og som også vil bli fulgt opp med nye forhandlinger om ytterligere reduksjoner og stabiliserende tiltak. Det foreligger forslag om å opprette et kriseforebyggende senter innenfor KSSE, om faste ministermøter og sekretariat. Statene er i ferd med å institusjonere et samarbeide som begynte som en forhandlingsprosess.

Et kollektivt sikkerhetssystem skapes ikke over natten. Det er langt fram til flertallsbeslutninger om bruk av makt mot de som krenker andre stater i Europa med makt. Men vi kan se muligheter for en utvikling i denne retning. Vi kan forestille oss et samspill mellom bestrebelsene på å skape et kollektivt sikkerhetssystem gjennom KSSE og utviklingen av en kollektiv forsvarsordning i NATO med en klar defensiv orientering og som ikke er rettet mot bestemte trusler eller stater, men snarere har karakteren av å være en generell militær forsikring.

Nye trusler mot freden i Europa kan komme fra etniske motsetninger og strid, særlig i Sør-Øst Europa. Det etniske lappeteppet i Europa er så sammensatt at det er ikke mulig å få til en ordening etter nasjonalismens oppskrift, dvs. at

statsgrensene faller sammen med de etniske grenser. Den politiske utfordring
ligger i å forme et større europeisk fellesskap som gjør statsgrensene mindre
265 viktige for nasjonenes evne til å realisere og utvikle sin egenart, i å sikre rammene
for det mangfold som bærer den europeiske sivilisasjon. Når og hvis dette ikke
kan gjøres tilstrekkelig bærekraftig kan det bli behov for fredsbevarende
operasjoner i KSSE regi for å forhindre spredning av konflikter og beskytte
folkegrupper mot overgrep. Slike instrumenter kan også bli byggeklosser for
270 utviklingen av et kollektivt sikkerhetssystem i Europa.

Hvordan vurderer vi så Norges stilling i dette nye Europa? Her må vi først og
fremst foreta en sikkerhetspolitisk vurdering i bredeste forstand. Norge vil
sammen med Finland og Sverige være naboland til Russland, den potensielt
275 sterkeste militære makt og samtidig potensielt mest urolige makt i Europa. Vi
trenger et godt nabostatsforhold, samarbeide på tvers av grensene, men samtidig
brytes så mange tendenser i det russiske samfunn at det er svært uklart hva slags
regime og hva slags politikk vi vil stå overfor i øst. Russland eller Sovjetunionen
vil fremdeles være en stor flåtemakt og den russiske flåten i Europa vil måtte ha
280 hjemmehavn på Kolahalvøya. Sovjetunionen eller Russland vil også være en
kjernevåpenmakt som vil disponere militære styrker for å opprettholde den
sentrale avskrekingsbalansen overfor USA. Dette vil fordre utplassering av
varslings- og avskjærings- systemer mot bombefly og raketter på Kola-halvøya.
Disse militære disposisjonene må beskyttes av et visst antall bakkestyrker.
285 Resultatet er at vi ikke kan vente en så markert sovjetisk styrkenedbygging i våre
nærområder som den som finner sted i og overfor Sentral Europa. Dette
innebærer ikke at vi vil stå overfor en i hovedsak uforandret trusel.

Hvorvidt de sovjetiske militære disposisjoner er truende, er først og fremst
290 bestemt av sovjetisk politikk og hvordan disse disposisjoner er heftet opp i en
samlet sovjetisk militær struktur overfor Europa. Men militærmakt kaster alltid
skygger og setter rammer og betingelser for det politiske samkvem. Den
representerer også mulige framtidige trusler om forholdene endrer seg. Dette
innebærer et behov for å tenke gjennom på norsk side hvordan de sovjetiske
295 styrker kunne gis en sammensetning og utforming som ville ha beroligende og
forsikrende virkninger for Norge for dernest å arbeide for slik omstrukturering i
KSSE-forhandlingene.

Situasjonen i nordområdene formes mer av flåtedisposisjoner enn av
300 landstridskrefter og fly. Flåtestyrker er ikke trukket inn i forhandlingene om

rustningskontroll og nedrustning til nå. Dette kan bidra til å øke avstanden mellom Norge og kjerneområdene i det nye Europa, de som preges av styrkereduksjoner, tilbaketrekning og politisk avspenning og tilnærming. Det eksisterer en viss fare for at den militære konkurransen på havet kan føre videre 305 reminisenser fra den kalde krigen og bidra til å fjerne de kyststater som berøres av den fra den avspenningsprosess som ellers gjør seg gjeldende. Norge står overfor et dilemma her. For på den ene siden er vi avhengig av amerikansk (og europeisk) flåtestøtte som motvekt mot den lokalt baserte russiske overvekt og 310 på den annen side ønsker vi ikke at selve avbalanseringen av styrkeforholdet skal trekke oss inn i et maktpolitisk kraftfelt der vi taper styring og handlefrihet. Derfor er det naturlig for Norge å være interessert i tillitskapende tiltak som kan forhindre utilsiktede episoder og bidra til utviklingen av et samarbeide om løsningen av sikkerhetsoppgavene såvel som til omforming og nedbygging av de 315 våpensystemer og "våpenplattformer" som i særlig grad kunne svekke stabiliteten og sikkerheten i nordområdene (i første rekke taktiske kjernevåpen og havgående angrepsbåter).

Norge har en klar interesse i å opprettholde et nært samarbeide med USA, ikke 320 minst om sikkerhetspolitikken. Dette samarbeidet har vi utviklet innenfor NATO som har vært rammen omkring USAs sikkerhetspolitiske samarbeide med Vest-Europa. Etterhvert som dette samarbeidet kommer i støpeskjeen, blir det en oppgave å være i posisjon til fortsatt å kunne veve det sikkerhetspolitiske samarbeidet mellom USA og Norge inn i det framtidige samarbeidsmønster 325 mellom USA og Europa.

På grunn av Norges beliggenhet vil sikkerhetspolitikken nødvendigvis bli en dominerende del av vår utenrikspolitikk. Selvsagt gjelder dette også for den fremste utfordringen i vår utenrikspolitikk, Europapolitikken. Men 330 sikkerhetsproblemene og mulighetene for å oppnå virkelig sikkerhet er andre enn under den kalde krigen. Sikkerhetspolitikken har fått et annet preg og blir i økende grad et spørsmål om politisk tilknytning og organisasjon, om regulering og avtaler, om samarbeide og fellesskapsløsninger, i mindre grad om våpen og militær virksomhet. Utviklingen gjør at Norge, Sverige og Finland i økende grad 335 får også sikkerhetspolitiske fellesinteresser å ivareta i sitt forhold til resten av Europa.

Det nye Europa vil sannsynligvis bli et Europa der det regionale samarbeidet blir viktige bjelker i det europeiske hus. Det regionale samarbeidet vil kunne utfylle

og styrke det all-europeiske samarbeidet i KSSE og utbyggingen av det europeiske fellesskapet i EF. Den nordiske modellen er også en viktig del av det europeisk mangfold, men denne modellen kan ikke bare forsvares og forvaltes i Norden, den må føyes inn i en bredere europeisk sammenheng. I våre naboland
345 er det mange som frykter en slags marginalisering av Norden i Europa ettersom oppmerksomheten samles om rekonstruksjonen i Øst-Europa og forbindelsene mellom Europa og de andre landene rundt Middelhavet. Er Norden i posisjon til å ivareta sine interesser i det nye Europa? Hva slags dagsorden har Norden for Europa? Hvilken rolle kan og vil de nordiske land spille?

350

Norge trenger en Europa-politikk fordi Norge er en del av Europa. Europa er ikke noe fjernt og utenforliggende. Det er en del av oss. En bærekraftig Europapolitikk må bygge på denne kjensgjerning, på bevissthet om den. Vi har del i den europeiske arv, også vårt folk har bidratt til å berike denne arven. Det å
355 være europeer er del av det å være norsk, vår identitet og egenart inngår i og vernes av det europeiske mangfold. Bevisstheten om å være del av et mangfoldig fellesskap styrker evnen til å bevare et åpent samfunn. Dette er nødvendig for å bevare demokratiet. Mangfold krever toleranse og samhold, respekt for menneskerettighetene. Her er vi ved kjernen i den europeiske sivilisasjon, ved
360 det som gir oss trygghet og identitet, en følelse av tilhørighet som vender utover snarere enn innover.

Spørsmålet om vårt forhold til resten av Europa er et spørsmål om vår sikkerhet og om vår identitet som nasjon, om vår plass i verden og om vår evne til å forme
365 sammenhengene mellom vår egen framtid og røttene for vår sivilisasjon. I økende grad blir det et spørsmål om å unngå isolasjon og særstilling, om å kunne trekke veksler på samspillet med resten av Europa for å møte utfordringene i vårt eget samfunn og i våre nærområder. Det dreier seg om noe mer enn økonomi og handelshindringer, men også om disse. Vi trenger en Europa-politikk med perspektiv. En EØS avtale kan være en viktig brikke i
370 oppbyggingen av det nye Europa der EF er økonomisk og politisk sentrum. Hvorvidt det vil være tilstrekkelig som løsning avhenger av mange forhold som ligger utenfor Norges rekkevidde i dag. Derfor trenger vi en langsiktig og bred strategi som tar utgangspunkt i de prosesser som nå former det nye Europa og
375 ivaretar norske interesser i forhold til hvordan de kan forløpe. Da kan vi ikke utelukke eller foreskrive endelige løsninger i utgangspunktet. Standpunktene må formes i møter med virkeligheten. Vi er underveis til Europa, men vi synes å være på reise uten kart og mål. Det bør vi endre.

Vår Europapolitikk må selvsagt omfatte vårt forhold til EF. Men den kan ikke bare gjelde EF. Hele den politiske arkitektur i Europa er under omforming. Det nye Europa omfatter hele Europa, fra Atlanterhavet til Ural, fra Barentshavet til Middelhavet. Det institusjonelle rammeverket omfatter KSSE, Europarådet, ECE (FN's økonomiske kommisjon for Europa), NATO, EF, EFTA og alle de regionale organisasjonene, som f.eks. Nordisk Råd. Vi må holde oversikt over samspillet mellom organisasjonene, plassere Norge i den nye arkitektur på en måte som ivaretar våre mangeartede interesser på de sikkerhetspolitiske, økonomiske, kulturelle og samfunnspolitiske områder. Norges posisjon er spesiell og tilsier en aktiv politikk for å ivareta våre interesser. Disse dreier seg ikke bare om å sikre flest mulig fordeler og størst mulig utbytte for Norge. Det dreier seg også om å sikre en orden hvor de verdier som vårt åpne samfunn bygger på har gode vekstvilkår, om å sikre en orden som gir trygghet og vern mot sammenbrudd og overgrep. Det er i en slik bred sammenheng vi også må vurdere vårt forhold til EF, som et ledd i vårt forhold til resten av Europa. Det dreier seg om vår plass i Europa, om vår framtid.

Emner

EF, EU, Europa, Europabevegelsen, EØS, Norge

URI<https://www.virksommeord.no/tale/norge-og-det-nye-europa>